

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:
אורה - זו תורה.
וכך הוא אומר:
"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יצחק

יו"ל ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יצחק 79858, ד.ג. שדה-גת * טל': 08-8581440 * פקס: 08-8503835

שנת תשס"ח

פרשת ויקרא

א. מדרשי תורה - להקדוש ר' אנשלמה האשתורקי היד'

פרק נ' בסוקי יב': ויעשו לו בניו בן כאשר צום הרצון בזה, שאעים שלויי ויוסף צדה הזקן שלא ישאו היה מקום להם לחלוק שאהרן מבני לאה ישא במקום לו ואהרן מבני יוסף ישא במקומו, ואם תאמר שכבר אמר אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי (בראשית ט"ח ה') עדין היה ראוי אחד מבני לאה לעמוד תחת מקום לוי ואולי⁸) לא ידעו השבטים המאמר ההוא עד בא משה. ואעים שרמזים⁹ יעקב בברכו אותם ואמר בן סורת יוסף בן סורת עלי עין שכפל אותו לשני סירות. לזה עתה כשצום עשו לו בניו כאשר צום. ואהרן מבני יוסף היה במקומו השני במקום לוי והיו שבחם או אולי עשו זה לפוראת יוסף ולכבודו:

אלות

1. מה הקושי בפסוקנו?
2. למה לוי ויוסף לא צריכים לאת את הארון?
3. מהי לפי זה קושינו בפסוקנו?
4. מה מצנהו?

* * *

ב. הכתב והקבלה.

פרק נ' בסוקים יד', טו': (יד) יוסף וגר וכל העלים. נמזחם היו הולכים האנלים תחלה, ושאר ההולכים היו נאים אחריהם, חמנס צהליכתם זכר האנלים צהמכונה. סנאמר ויעלו אתו כל ענדי סרעה זקני ביתו וכל זקני ארץ מלרים וכל בית יוסף ולחיו, כי בני יעקב האנלים היו הולכים צהמרת המנה. וכן הוא מנהגינו היום הזה, סכאסר יוליכו המח לקבור ילכו העם צהשונה והאנלים צהמכונה, חמנס נמזחם מן הקצורה יסונו האנלים צהמלה וישאר העם אחריהם (רי"ח): (טו) לו ישמנו יוסף. הלואי שיטמנו יוסף, אך הסג ישיג וגוי, כלומר סיהיה ככה התכלית כמו סהיתה תכלית הסנאף אשר אנחנו היינו סונאים אותו (צ"ג), וזה מלת לי מנאר כנשאר מקומות:

אלות

1. פסוקנו נצטר בפסוקנו להסבר מנהג הקשור לאפ"מ, מה הוא רוצה בכך?
2. מה הקושי בפסוק טו' עליו פסוקנו מנסה להשיב?
3. מהי תשובתו?
4. איך מתבטאת המלה: "לוי" כאן וכאן?

* * *

פרק נ' פסוק טו': ויראו אחי יוסף כי מת אביהם וגו' :

ג. יעקב לא נאמר אלא אביהם? גם אין טעם לראייה זו עכשיו? ונראה (ט) שאין ניכרת הטובה אלא בחסרונה. וכשמת יעקב אז ראו בניו והכירו. עין שכלם שמת אביהם ובר כלם מעליהם מה שלא ראו קודם מותו. וכן (במדבר כ') ויראו כל העדה כי גוע אהרן. אמנם מה שאמרו לו ישטמנו יוסף וגו' והוא השיבם התחת אלהים חני? (י) הואיל והשנאה לא תפול אלא בדומים כאשר אמרנו פעמים. אם יחטא איש לגדול ממנו אין לו דמים לאמר ינקם ממנו כי אין הנקמה ראויה אלא בזן גילו בדמותו בללמו. ואם מלך יחרף אדם הדיוט אין זה מחסרון האיש ההוא ולא יגרע גדופו דבר מכבודו כי אין בכחו להנקם מן המלך. וכן אם איש מדלת הארץ יחרף שר וקצין אין לנגיד ההוא להנקם ממנו כי חרופו אינו חרוף אלא קלות הדעת ושטות. וכבר ספרו מדוכוס אורלייאנים אשר בהגיעו להיות מלך על פראנציא"ה הסיתוהו יועליו להרע לנגיד אחד היה שונאו בזמן שהיה דוכוס. והוא השיב להם כדברים האלה אין למלך פראנציא"ה להנקם מאויב דוכוס אורלייאנים. הנה אי"כ בראות אחי יוסף כי הוא היה נטפל עמהם כאח ורע ודומה להם רעדה אחזתם ופחדו שינקם מהם. הלכך נפלו לפניו ואמרו הננו לך לעבדים כלומר אתה מלך ואנו עבדיך ואי"כ אין אנו בני גילך שתפרע ממנו. לזה ענה יוסף כי התחת אלהים אני, פירוש אין הדבר כמו שחשבתם שאין אני מלך וגדול מכס לפי שאני נוהג באחרים עמכם כי לא יסור מזה שאני מלך ומושל עליכם לעשות כרצוני הואיל ואין עלי שופט ודיין ואי"כ לא חנקם מכס כי אינכם בני גילי. ויהיה אלהים לשון שופטים כמו (שמות כ"ב) ונקרב בעל הבית אל האלהים: ד"א לפי שגדול המלווה ועושה. ואם היו עלי שופטים והיה אסור עלי הדבר באולי ילוי נוקפי להרע לכם נגד הליוו ועתה שאין עלי שופט ושר ובידי סיפק לעשות מה שארלה אל תיראו. (יא) כי ציוהר מצעיר ילד לב האדם אל הדבר באסור איסר עליו. וכמה דברים לא יעשה האדם וכשנלמדה עליהם לבלתי קרוב אליהם יהיה ילרו טקפ ותעלה תאוהו צם בהיותם אסורים עליו :

תלמוד

1. תני עאלות שאיל כרננו בתחילת דבריו, מה הן?
2. "עאין ניכרת הטובה אלא בחסרונה" מה הרציון בכך ואיך זה קשור לכאן?
3. השנאה והקנאה קיימות רק אצל הדומים, איך ולאמה?
4. מה נלמדה ממלך צרפת?
5. איך ראו האחים את צנין יוסף ולאמה יראו אמנו?
6. מה היה מצנהו של יוסף על כך?
7. בפירוש הנוסף - דבר אחר - מביא כרננו רציון אחר, מהו?

* * *

ד. אור החיים.

פרק נ' פסוקים טו', טז', יט', כ':

טו) וישטמנו וגו'. פרוש דלמא, אלא שאין חביר לה בכל התורה, וצריך לדעת למה ידבר הכתוב לשון זה שמשמעותו הרגיל הוא הפך הפונה, והגם שאין מקום לטעות להבין בו זולת דלמא, אף על פי כן הנה לו לומר לשון צודק פן או אולי. ונראה כי הכתוב דברי עצמו קאמר לו, והפונה בזה שהם יראו על דבר שהלואי שיהיה פן שיהיה משיב להם והוא אומרם ישיב לנו את כל הרעה והיו מצטערים השקטים כשעור שנצטער יוסף מצדם ובהו לא היו מתחייבים לבסוף מהגליות ומהצרות בעד חטא זה כאומרים ז"ל (שבת י"ג) גלות מצרים וגם בגלות האחרון, וצא ולמד מה הנה לעשרה עמודי עולם:

31

וּיְחִי

כ) וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם וְגו' אֱלֹהִים חֲשַׁבָה לְטֹבָה. וְהָרִי זֶה דוֹמָה לְמִתְפַּנֵּן לְהִשְׁקוֹת חֲבָרוֹ כּוֹס מְוֵת וְהִשְׁקָהוּ כּוֹס יַיִן שְׁאִינוֹ מִתְחַיֵּב כְּלוּם וְהָרִי הֵם פְּטוּדִים וְזֻכָּאִים גַּם כְּדִינֵי שְׁמוֹם:

יט) כִּי הִתַּחַת אֱלֹהִים וְגו' פְּרוּשׁ אִם אַתֶּם חֲתִיבִים עֲנֵשׁ עַל הַדְּבָר אֱלֹהִים שׁוֹפֵט וְלֹא אָקָם וְלֹא אֶטוֹר. וְטַעַם שְׁלֹא מְחַל לָהֶם, אֲפָשָׁר לְצַד שְׁכַנֵּי נַח אֵין הַדְּבָר תְּלוּי בְּמַחִילָתָם כִּי יִחְטָא אָדָם לְחֲבָרוֹ כְּמוֹ שְׁתֹּאמֵר גְּזֵלוֹ וּמְחַל הַנְּגוּל אִינוֹ פְּטוּר הַגְּזֵלָן מִמִּיתָה, אוֹ אֶפְלוֹ יִשְׂרָאֵל אִם גָּנַב יִשְׂרָאֵל וּמְכָרוֹ אֵין בְּיַד הַנְּגַנֵּב לְפָטְרוֹ לְגַנֵּב מִמֶּנָּה. וְאָמַר עוֹד לָהֶם כִּי יֵשׁ לְדוֹן לָהֶם מִשְׁפֵּט זְכוּת:

שאלות

1. כֶּסֶטוֹק יוֹ אִתְּמוּדָד כֶּרְשֵׁנְנוּ עִם כִּירוֹשׁ הַמַּלְאָה: "לֹא" וְקוֹבֵצַ שְׂכָאן כִּירוֹשָׁה יוֹחֵדֵאן, הַתּוֹכֵל לְהַסְבִּיר?
2. מַה בִּיקָשׁ הָאֲחִים וְהֵאֵם צִלְתָּה בִידָם?
3. מַה הַקּוֹשֵׁי בְּעֵינֵינוּ: "לֹא אֲמַר" וְאִיךְ כֶּרְשֵׁנְנוּ מֵבָאָר?
4. כֶּסֶטוֹק יוֹ מְצַבֵּיר כֶּרְשֵׁנְנוּ אֵת תְּלֹאבַת יוֹסֵף אֵל הַקְּב"ה, הֵאֵם זֶה מִיקָל אוֹ מֵחֵמֵיר אֵת הַמַּצְבֵּיר?
5. כֶּסֶטוֹק כִּי מִיקָל כֶּרְשֵׁנְנוּ עִם הָאֲחִים, אִיךְ?

[יז] וְעַתָּה שֶׁאֵן נָא: אֵינִם דְּבָרִים הַמְיוֹחֲסִים לִיעֶקֶב, אֵךְ הַשְּׁלִיחִים הַמְצָרִים אַחֵר שֶׁאֲמָרוּ לְיוֹסֵף דְּבָרֵי הַמֵּת כִּאִילוֹ הוּא בַעֲצָמוֹ דִּבֵּר אֵלֵיהֶם קוֹדֵם מוֹתוֹ וְצִוִּיהָ אוֹתָם לֵאמֹר לוֹ אֲנִי שֶׁאֵן נָא פֶשַׁע אַחִיד וְחַטָּאתָם, כִּי רַעָה גְמֵלוֹךְ, הוֹסִיפוּ מַעֲצָמִם וְעַתָּה שֶׁאֵן נָא לְפֶשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ (ר"ש דּוֹבנָא). לְפֶשַׁע עֲבָדֵי אֱלֹהֵי אֲבִיךָ: לְפִי שֶׁהֵיוּתָם אֲחִים לוֹ, לֹא הָיָה מוֹעִיל לְשִׁסְלַח לָהֶם, כִּי הֵם לֹא נִהְגּוּ עִמוֹ כְּאֵהִים, לְפִיכֵךְ הוֹכִירוּ לוֹ אַחֵת אַחֵרַת שֶׁהֵיָתָה לָהֶם עִמוֹ, וְהוּא שֶׁהֵם בַּעֲלֵי דַת אַחַת עִמוֹ, כִּי הַמְצָרִים הָיוּ מְחַבְּבִים בַּעֲלֵי אֲמוּנָתָם וְשׁוֹנְאִים בַּעֲלֵי אֲמוּנַת אַחֵרַת, לְפִיכֵךְ קָרֹב הָיָה שִׁסְלַחוֹ לְפֶשַׁעֵי אֲנָשֵׁי אֲמוּנָתָם. וְהֵנָּה הַשְּׁלִיחִים חֲשָׁבוּ שְׁכֵן יַעֲשֶׂה גַם יוֹסֵף, ע"כ יִסְלַח לְבַעֲלֵי אֲמוּנָתוֹ, אַעֲפ"י שֶׁאֵינִם רְאוּיִם לְהִיקָרָא אַחֵרוֹ. בְּדַבְרֵם: הַשְּׁלִיחִים. זֵיבֵךְ יוֹסֵף: הַבִּינֵן כִּי אַחֵרוֹ הֵם הֵם שִׁסְלַחוֹ הַשְּׁלִיחִים וְשִׁמוֹ הַדְּבָרִים בְּפִיהֶם, וְלֹא יַעֲקֹב צִוֶּה כָל זֹאת, שֶׁאִם הָיָה בַדְּעַתּוֹ לְצִוּוֹת עַל זֶה הָיָה אוֹמֵר לוֹ אוֹ שׁוֹלַח לוֹ בַחֲיָיו; ע"כ בִּכְהָ בְרָאוֹתָו צִרַת אַחֵרוֹ הִירָאִים לְנַפְשָׁם וּמוֹכְרָחִים לְהַמְצִיא תְּהַבּוּלוֹת לְהִינְצֵל מִתְּרוֹן אִפּוֹ.

[יח] וְיִלְכּוּ גַם אַחֵרוֹ: כִּשְׁשִׁמְעוּ שֶׁבִּכְהָ וְשִׁלָּא קֶצֶף עֲלֵיהֶם וְלֹא אָמַר כִּי רְצוֹנוֹ לְהִינְקֵם מֵהֶם, וְהַבִּינֵנו שֶׁהַבִּינֵן תְּהַבּוּלָתָם, מִיָּהֲרוֹ לְלַכַּת אֵלָיו וְלִהְתַּנַּפֵּל לְפָנָיו כְּדִי שֶׁתְּתַבַּרֵּר לוֹ כְּנִיעוּתָם אֵלָיו וְשֶׁתְּתַבַּרֵּר לָהֶם כּוֹוֹנָתוֹ הַטוֹבָה.

[יט] כִּי הִתְהַת אֱלֹהִים אֲנִי: הַקְּב"ה בּוֹהֵן לְבוֹת וְכִלְיוֹת, וְהוּא דֵן אֵת הָאָדָם לֹא לְבַד עַל פִּי מַעֲשָׂיו, אֵךְ גַּם עַל פִּי מַחֲשַׁבוֹתָיו, אֲבָל בֶּן אָדָם אֵין לוֹ אֵלָא מַה שֶׁעֵינָיו רוֹאוֹת, וְכֵן אֲנִי לֹא אוֹכֵל לְשִׁפּוֹט אַתְּכֶם עַל הַכוֹוֶנָה, אֵלָא עַל הַמַּעֲשֶׂה; וְהֵנָּה אִם אַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עַלֵי רַעָה, מִהֲשַׁבָּה שִׁלְכֶם לֹא נִתְקַיְימָה אֲבָל מַחֲשַׁבַת הָאֵל נִתְקַיְימָה וְהִיא הֵיָתָה לְטוֹבָה, וְהֵנָּה אֵין אַתֶּם צְרִיכִים לְהַשְׁפִּיל עַצְמְכֶם לְפָנָיו וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנִּי סְלִיחָה וּמְחִילָה, כִּי אֵינְנִי רוֹאֶה בְּכֶם אֵלָא שְׁלוּחֵי הַהִשְׁגָּחָה לְטוֹבַת עַם רַב. וְהֵנָּה זוֹ אַחַת מִן הַטוֹבוֹת הַגְּדוּלוֹת הַנִּמְשַׁכּוֹת מֵהָאֲמוּנָה בְּאֱלֹהִים וּבַהֲשַׁגְחָתוֹ, כִּי הָאָדָם שֹׁלֵט בְּמַעֲשָׂיו, אֲבָל הַשְּׁלֵמַת הַפַּעוּלָה אֵינְנָה בִּידוֹ, אֵלָא בִּיַדֵי שְׁמַיִם (עֵינֵן מַה שֶׁכְּתַבְתִּי בְּס' וִיקְרָא כ"א ז'), וְאִם זֹמַם רִשָׁע לְצַדִּיק וּמִבְקֵשׁ לְהַרְעֵ לוֹ, ה' לֹא יַעֲזֹבֵנו בִּידוֹ, וְשִׁנְאָת הַרִשָׁע תְּהִיָּה סִיבָה לְהַצְלַחַת הַצַּדִּיק; וְמִי שׁוֹאֵת אֲמוּנָתוֹ, לֹא יִכְעַס עַל שׁוֹם אָדָם וְלֹא יִשְׁנֵא שׁוֹם אָדָם.

שאלות

1. מַה מְכַרְיָחוֹ לְכֶרְשֵׁנְנוּ לְהַדְּכִישׁ בְּקֶטֶץ הַרְאֵשׁוֹן כִּי הַשְּׁלִיחִים הַמַּצְרִיִּים הוֹסִיפוּ דְבָרִים אֵלָהּ מֵעַצְמָם?
2. קֶרֶר דְּתֵי לְכַפְצֵאִים חֲזַק וּמוֹצִיף יוֹתֵר מֵאֶשֶׁר קֶרֶר לֵעַ דָּם, לְמַה וְאִיךְ זֶה כּוֹצֵל?
3. לְמַה כִּכְה יוֹסֵף?
4. לְמַה וּמִתִּי בָאוּ אַחֵי יוֹסֵף אֵלָיו וְמַה הָיָה בְּפִיהֶם?
5. כְּדִבְרֵיו צִלָּ כֶּסֶטוֹק יוֹ מִתְּחַת כֶּרְשֵׁנְנוּ אֵת הַשְּׁקֵפָתוֹ הַרְצִיוֹנִית, הַתּוֹכֵל לְהַסְבִּיר וּלְנַמְקָהּ?